

УДК 711.25

д.арх. Шулик В.В., Бородич М.М.,

Полтавський національний університет ім. Ю. Кондратюка

ІСНУЮЧИЙ СТАН ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ БАХЧИСАРАЙСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО РАЙОНУ.

У статті проведений огляд ресурсного потенціалу та сучасного стану туристичних об'єктів Бахчисарайського туристичного району, визначені проблеми та окреслені напрямки розвитку Бахчисарайського туристичного району.

Вступ. Архітектурно-містобудівне проектування об'єктів туризму, рекреації та курортів – актуальне питання сьогодення. Цим питанням присвячена значна увага на державному рівні. З метою створення належних умов для задекларованого урядом розвитку сфери туризму та рекреації і діяльності курортів у 2007 році було видано Указ президента України «Про заходи щодо розвитку туризму та рекреації і діяльності курортів в Україні» (від 21.02.2007 № 136/20), оголошено 2008 р. – «Роком туризму і курортів України» та доручено Кабінету Міністрів України розробити та затвердити «Стратегію сталого розвитку туризму і курортів в Україні». На регіональному рівні АР Крим та районному рівнях ці завдання є пріоритетними, згідно зі стратегією «Сталого розвитку Бахчисарайського району до 2017 року». [1]

Питання територіальної організації курортів, місць відпочинку і туризму, проектування комплексів відпочинку і туризму, вивчалися в роботах багатьох вчених і спеціалістів: В.В.Гусева Т.Ф.Панченко, А.В.Лесіка, Ю.М.Лобанова, О.А.Мірошниченко, І.Д.Родічкіна, В.П.Стаускаса, Г.І.Фільварова, В.В.Шулика та інших.

Більшість таких робіт присвячено унікальним, значним природно-кліматичним ресурсам і місцевостям, а також регіонам із традиційним розвитком відпочинку і туризму. [4]

На сьогоднішній день рекреаційна архітектура визначається як область архітектурної діяльності (на всіх рівнях проектування), об'єктом якої є формування рекреаційних просторів (рекреаційних територій, будівель, комплексів споруд). Мета її - створення оптимального середовища для всіх видів і форм рекреації [5].

Містобудівна наука розглядає рекреаційну зону, як територію, що має сприятливі кліматичні умови та ландшафтні або штучно створені ресурси і використовується для розташування і будівництва рекреаційних закладів, підприємств обслуговування, для організації і благоустрою лісопарків, парків, пляжів. Рекреаційні зони, в залежності від терміну перебування в ній

відпочивальників, поділяються на – зони короткочасного та тривалого відпочинку; за планувальними ознаками – на автономні та комплексні; за значенням – міжнародні, загальнодержавні та місцеві.

Елементом рекреаційної зони є туристичний район – територія, яка має унікальні туристські ресурси, сприятливі кліматичні умови і розвинену мережу туристських закладів. До туристських ресурсів відносять: пам'ятки історії та архітектури; музеї, заклади культури, природні об'єкти, визначні сільськогосподарські та промислові об'єкти, тощо. Туристський район може бути територіально визначеним цілісним об'єктом або просторовою системою об'єктів туризму [2].

Основний зміст. Бахчисарайський туристичний район розташований у центральній-західній частині півострова Крим. Унікальний синтез різноманітних природних ландшафтів (степові території в північній частині, гірські ландшафти на півдні та морське узбережжя на заході), розвинута дорожньо-транспортна система, різноманіття архітектурно-історичних пам'яток – все це створює сприятливі умови в плані розвитку рекреацій та туризму [6]. Проте історично склалося, що Бахчисарайський район скоріш сприймається як транзитна територія до Південного берегу Криму, ніж окрема рекреаційна територія, а традиційно головним туристичним об'єктом вважається «Ханський палац», в зв'язку з цим виникає немало проблем розвитку рекреаційної системи району.

Безумовно, центром тяжіння Бахчисарайського туристичного району є саме м. Бахчисарай. Це невелике містечко відоме далеко за його межами. Одних приваблює оспіваний поетами палац (зараз – історико-архітектурний музей), інших – не менш відомі, але в більшості поки що загадкові печерні міста, ще інших – живописний краєвид околиць.

Основні історико-культурні визначні місця Бахчисараю:

- Ханський палац (Хан-Сарай - пам'ятник архітектури и декоративного мистецтва XVI-XVIII ст.), заснований на початку XVI ст.
- Зінджирлі-медресе – будівля мусульманського навчального центру, єдине медресе в Криму, що добре збереглося, пам'ятник архітектури кінця XV ст.
- Мавзолей Хаджі і Менглі-Гірея, споруджений у 1501 році.
- Мавзолей Ескі-Дюрбе – монументальний пам'ятник XIV-XV ст.
- Мавзолей Ескі-Юрта – комплекс пам'ятників архітектури XIV-XVI ст.
- Мечеть Тахталі – Джамі, збудована у 1701 році.
- Печерне місто Мангуп-Кале – середньовічне місто-фортеця, руїни якого збереглися на плато гори Баба-Даг.
- Печерне місто Чуфут-Кале – на південний схід від Успенського християнського монастиря. Середньовічне місто, розташоване на плато та

представляє собою комплекс наземних споруд – фортечних стін та башт, житлових будівель, культових споруд, а також штучних печер оборонного та господарського призначення. Місто засноване напевно в VI ст. Останні жителі залишили його в середині XIX ст.

- Скельний навіс в урочищі Канлі – Дере. Тут, в 1952 році, археологами під керівництвом А.А. Формозова була знайдена палеолітична стоянка, де 50-40 тис років тому проживала первісна людина по типу близька до кроманьйонця.

Незважаючи на чисельність історичних об'єктів, туристична інфраструктура Бахчисараю розвинена недостатньо – простежується потреба в місцях тимчасового проживання, харчування та обслуговування туристів.

Значні можливості має Бахчисарайський район в плані розвитку наукового туризму та активних видів туризму.

Традиції наукового туризму беруть початок з 50 рр. минулого сторіччя, коли в с. Прохладное була організована база геологічного факультету Московського держуніверситету, поряд знаходиться селище Наукове, де розташована Кримська астрофізична обсерваторія. Щорічно проводяться археологічні розкопки на горі Мангуп та в Усть-Альмінському некрополі поблизу с. Піщане.

Останнім часом досить активно розвиваються активні види туризму:

- відвідування Таврської печери;
- прогулянки на горних велосипедах;
- організація відпочинку з рибалкою в садибі «Чорні камні» поблизу сіл Холмовка та Красний мак;
- відпочинок на фермі «Чудо-ослик» з атракціоном – катання на віслюках в селі Залісне.

Санаторний відпочинок розвивається на базі цілющого джерела Аджису (чорна вода), яке є відомим більше сторіччя. Цілюща вода джерела – основа лікування у фізіотерапевтичній лікарні, яка знаходиться в с. Аромат.

Територія Бахчисарайського району включає прибережну смугу Чорного моря. Селище Піщане – визнаний приморський курорт, усі бази відпочинку розташовані безпосередньо на березі моря, серед рукотворного соснового лісу. Широко відомі пансіонати «Радуга», «Піщане», санаторій «Черноморець», дитячий табір «Апельсин», база відпочинку «У Лукомор'я». Порівняно недавно почало розвиватися як курорт с. Берегове. Тут будується ряд приватних міні-пансіонатів.

Виноробство продовжує залишатися стратегічним напрямком розвитку району та є важливою складовою туристичних програм. У с. Віліно знаходиться Передгірне дослідне господарство НДІ винограду та вина «Магарач». Активно

розвивається підприємство торгівельної марки «Золота амфора» в с. Почтове, де туристи мають можливість про дегустувати та придбати різноманітні вина.

Таким чином, Бахчисарайський туристичний район має значні ресурси та перспективи розвитку, але на даний час розвиненість окремих видів туризму не відповідає його потенціалу. Це, перш за все, сприятливе географічне положення: наявність широкого спектру приморських, гірських, інших природно-заповідних ландшафтів, насичена історико-культурна спадщина – понад 30 пам'яток історії, архітектури, культури, 5 історико-культурних заповідників; унікальні курортні ресурси - 2 родовища мінеральних вод, 2 родовища лікувальних грязей тощо. За кількісними показниками загальної місткості мережа закладів відпочинку налічує більше десятка тисяч місць [7]. Однак, враховуючи якісні характеристики (невисокий рівень комфортності ряду закладів, невідповідні сучасним вимогам стандарти об'єктів обслуговування, завищений рівень вартості послуг, невиразність ландшафтного благоустрою територій готелів та баз відпочинку (за винятком окремих установ), існуючі заклади цієї сфери поки що не можуть конкурувати з подібними закладами туристично-розвинених країн.

Висновок. Загалом, рекреаційно-туристичний потенціал Бахчисарайського району, за умов формування відповідної інфраструктури, дозволяє забезпечити рекреаційними послугами значну частину вітчизняних та іноземних туристів.

В процесі формування Бахчисарайського туристичного району слід зосередитись на вирішенні наступних задач:

- Детальний аналіз ресурсного потенціалу для формування системи туризму, а саме: території з об'єктами культурної спадщини, цінні природно-заповідні території, курортно-оздоровчі території, території лісового та водного фонду, території історичних поселень та визначних місць;
- Визначення видів туризму Бахчисарайського району : культурний, пізнавальний, оздоровчий та рекреаційний туризм, екологічний та зелений туризм; сільський туризм тощо;
- Формування туристичних ареалів залежно від видів туризму;
- Створення туристичної інфраструктури для різних видів туризму
- Номенклатура об'єктів туристичної інфраструктури.

Отже, Бахчисарайський туристичний район знаходиться на сьогодні на межі «туристичного прориву», який може бути здійснено за умов стратегічного планування та підтримки органів держави та місцевого самоврядування, виходячи із наявних унікальних природних і історико-культурних ресурсів.

Література:

1. Закон України “Про туризм” від 18.11.2003 № 1282-ІУ;
2. Панченко Т. Ф., Закревський О. І., Ткачов А. О. Національна доповідь про екотуризм в Україні. - К.: Мінекономіка України, 1999;
3. Містобудування. Довідник проектувальника / За ред.. Т.Ф. Панченко. – К.: Укрархбудінформ, 2001. -192 с.;
4. Шулик В.В. Методичні проблеми формування регіональних рекреаційних систем (на прикладі Полтавської області) Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури;
5. Стаускас В.П. Градостроительная организация районов и центров отдыха – Л.: Стройиздат. Ленингр. отд-ние, 1977;
6. http://www.undp.crimea.ua/img/content/file/2010_sp_conf/pres_umerov.pdf - Сайт райдержадміністрації Бахчисарайського району.
7. <http://tourism.gov.ua/news.asp> - Сайт туристичної адміністрації України.

Аннотация

В статье проведенный обзор ресурсов и современного состояния объектов Бахчисарайского туристического района, определены проблемы и очерчены направления развития Бахчисарайского туристического района.

Annotation

This article describes overview of the resources, modern state of the objects of the Bakhchisarai tourist district, problems and defines directions for the development for the Bakhchisarai tourist district.